

Sygn. akt III AUa 691/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibieli (spr.) SSO del. Beata Górski
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowski

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2014 r. w Szczecinie

sprawy J. M.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o zmianę daty ustania ubezpieczenia społecznego rolników oraz opłacenia składek

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 27 czerwca 2013 r. sygn. akt VII U 3795/12

zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w ten sposób, że ustala datę ustania ubezpieczenia społecznego rolników J. M. oraz ustania obowiązku opłacania składek od dnia 9 lipca 2012r.

SSO del. Beata Górski SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka - Szkibieli

Sygn. akt III AUa 691/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 października 2012 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno – rentowego J. M. od dnia 24 października 2012 r. oraz ustanie obowiązku opłacania składek od tego dnia, wskazując na decyzję ZUS z dnia 23 października 2012 r., którą przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 9 lipca 2012 r.

W odwołaniu od powyższej decyzji J. M. domagał się zwrotu składki zapłaconej za III kwartał 2012 r., pomniejszonej o osiem dni lipca czyli za okres, kiedy nie był jeszcze emerytem.

Organ rentowy – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wniósł o oddalenie odwołania w całości.

Wyrokiem z dnia 27 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że decyzją z dnia 11 czerwca 2002 r. J. M. został objęty ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 4 czerwca 2012r., jako właściciel gospodarstwa rolnego o powierzchni przekraczającej 1 ha przeliczeniowy. Decyzją z dnia 23 października 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał J. M. od 9 lipca 2012 r., tj. od osiągnięcia wieku, prawo do emerytury. Decyzja powyższa wpłynęła do Placówki Terenowej KRUS w S. w dniu 24 października 2012 r. Decyzją z dnia 26 października 2012 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wyłączył J. M. z ubezpieczenia społecznego rolników od dnia 24 października 2012 r., tj. od dnia następującego po dniu, w którym wydano decyzję o przyznaniu świadczenia emerytalnego.

Sąd Okręgowy zważył, że spór w niniejszej sprawie dotyczył daty wyłączenia J. M. z ubezpieczenia społecznego w związku z uzyskaniem prawa do emerytury i kierując się treścią art. 7 ust. 1 pkt 1 oraz art. 16 ust. 1 pkt 1 oraz art. 3a ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2008r. Nr 50, poz. 291 z późn. zm.) uznał, że odwołanie jest niezadane. Zasadą podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników jest posiadanie statusu rolnika (posiadanie gospodarstwa rolnego) i niepodleganie ubezpieczeniom społecznym z innych tytułów. W związku zatem z wydaniem w dniu 23 października 2012 r. przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzji o przyznaniu odwołującemu prawa do emerytury, rolniczy organ rentowy prawidłowo wyłączył J. M. z ubezpieczenia społecznego rolników od dnia 24 października 2012 r., czyli dnia następnego po wydaniu decyzji przez ZUS. Na taką właśnie interpretację przepisów wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 maja 1999 r., sygn. II UKN 672/98 (LEX 40779), jak też Sąd Apelacyjny w Lublinie w uzasadnieniu wyroku z dnia 21 kwietnia 2006 r., sygn. III AUa 1039/05 (LEX436755). W przypadku wnioskodawcy prawo do świadczenia zostało przyznane od daty wcześniejszej niż wydana decyzja. Zawarte w końcowej części przepisu zastrzeżenie, że ubezpieczenie społeczne ustaje nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym ubezpieczony nabył to prawo do emerytury lub renty, ma zastosowanie w sytuacji, gdy w decyzji ustalającej to prawo świadczenie jest przyznane od późniejszej daty niż data wydania decyzji, bowiem do daty ustalenia prawa do emerytury lub renty nie występują okoliczności wyłączające obowiązek ubezpieczenia z mocy ustawy. W przypadku wydania decyzji ustalającej na przyszłość prawo do emerytury lub renty, ubezpieczenie społeczne rolników ustaje z dniem, w którym powstaje prawo do tego świadczenia. Jednocześnie Sąd Okręgowy zaznaczył, że wskazane orzeczenia zapadły przed nowelizacją ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dokonanej ustawą z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. 2009r., Nr 79, poz. 667), powodującej odejście od kwartalnego liczenia okresów ubezpieczenia. Jednak główne tezy i założenia zawarte w tych orzeczenia są nadal aktualne.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony, który podniósł, że nie zgadza się z zaskarżoną decyzją organu rentowego oraz rozstrzygnięciem Sądu. Wskazał, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przyznaje mu statut emeryta od 9 lipca 2012 r., a zatem nie powinien być zobowiązany do opłacenia składek emerytalno-rentowych. Tak argumentując, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku zgodnie z żądaniem odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonego zasługiwała na uwzględnienie, prowadząc do zmiany zaskarżonego wyroku, albowiem choć ustalenia faktyczne w sprawie nie były sporne, to zarówno organ rentowy, jak i Sąd pierwszej instancji dokonały ich niewłaściwej subsumcji z przepisami prawa.

Wyjściowo zaznaczenia wymaga, że postępowanie przed organem rentowym jest postępowaniem administracyjnym, które zostaje zakończone decyzją, a odwołanie od tej decyzji inicjuje już postępowanie sądowe toczące się zgodnie

z procedurą cywilną jako sądowe postępowanie odrębne w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Decyzja zapada po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego, którego przedmiotem i celem jest ustalenie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego lub ich wysokości. Ubezpieczony przedstawia w nim wszelkie okoliczności wiążące się z warunkami stawianymi przez ustawę dla przyznania lub ustalenia wysokości świadczeń. W późniejszym postępowaniu wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, zgodnie z systemem orzekania w sprawach z tego zakresu, Sąd nie rozstrzyga o zasadności wniosku, lecz o prawidłowości zaskarżonej decyzji. Sąd nie działa zatem w zastępstwie organu rentowego, w związku z czym nie ustala prawa do świadczeń i choć samodzielnie oraz we własnym zakresie rozstrzyga wszelkie kwestie związane z prawem lub wysokością świadczenia objętego decyzją, to jego rozstrzygnięcie odnosi się do zaskarżonej decyzji (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000/15/601). W sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego sąd pierwszej instancji kontroluje jej zgodność z prawem, a sąd drugiej instancji – prawidłowość rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji w odniesieniu do stanu rzeczy (faktycznego i prawnego) istniejącego w chwili wydania przez organ rentowy decyzji. O zasadności rozstrzygnięcia organu decydują zatem okoliczności istniejące w chwili wydania decyzji, natomiast postępowanie sądowe ma charakter odwoławczy, sprawdzający i weryfikujący. Wynika z tego, że granice rozpoznania w postępowaniu sądowym wyznaczone są ściśle treścią zaskarżonej decyzji.

Z poszanowaniem powyższego godzi się zatem zważyć, że niniejsze postępowanie sądowe zainicjowane zostało odwołaniem ubezpieczonego J. M. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 26 października 2012 r. w przedmiocie ustania ubezpieczenia społecznego rolników J. M. oraz ustania obowiązku opłacania składek za tego ubezpieczonego w związku z przyznaniem J. M. prawa do emerytury z ZUS, decyzją z dnia 23 października 2012 r. Uwzględniając treść wskazanej decyzji, jak i odwołania ubezpieczonego, wskazać więc należy, że przedmiotem sporu w tej sprawie było faktycznie ustalenie daty ustania ubezpieczenia społecznego rolników oraz obowiązku opłacenia składek, nie zaś co zdaje się wynikać z komparacji zaskarżonego wyroku „objęcie ubezpieczeniem społecznym”.

Przystępując zatem do weryfikacji legalności zaskarżonej decyzji, a tym samym wyroku Sądu pierwszej instancji, wyjściowo zważyć należy, że zgodnie z treścią przepisów z art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 1 i 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny oraz domownik takiego rolnika podlegają ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu oraz ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy, jeżeli nie podlegają innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie mają ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Z kolei przepis z art. 6 pkt 10c tej ustawy stanowi, że przez ustalone prawo do emerytury lub renty rozumie się ustalone prawo do emerytury lub renty z ubezpieczenia albo ustalone prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów emerytalnych lub innych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym, a także ustalone prawo do zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego, przyznanego na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej albo też ustalone prawo do emerytury pomostowej lub do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

W rozpoznawanej sprawie jest natomiast niesporne, że odwołujący się, na podstawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 23 października 2012 r. i zgodnie z przepisami ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, miał ustalone od dnia 9 lipca 2012 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego prawo do emerytury z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych. Wobec tego, zgodnie z literalnym brzmieniem powołanych wyżej przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie mógł podlegać obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników, bez względu na datę wydania decyzji ustalającej mu prawo do emerytury powszechnej. W świetle tych przepisów istotne jest bowiem to, że od 9 lipca 2012 r. miał ustalone prawo do tej emerytury.

W rezultacie należy uznać, że pojęcie „ustalone prawo do emerytury” w rozumieniu art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników obejmuje także sytuację, w której prawo do emerytury zostało ustalone decyzją organu emerytalnego (Zakładu Ubezpieczeń Społecznych) z mocą wsteczną. Takie też stanowisko wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, w tym wyroku z dnia 23 kwietnia 2008 r., III UK 128/07, OSNP 2009/15-16/208

oraz wyroku z dnia 14 stycznia 2000 r., II UKN 313/99, OSNP 2001/10/358. Wyprowadzona z tego argumentacja pozostaje przy tym spójna z treścią przepisu z art. 100 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który stanowi, że prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Decyzja organu rentowego stwierdzająca powstanie takiego prawa ma zatem jedynie charakter deklaracyjny. Momentem decydującym dla ustalenia obowiązku ubezpieczenia jest nabycie prawa a nie wydania decyzji. Równocześnie brak jest podstawy prawnej do jednoczesnego podlegania ubezpieczeniom rolniczym i pobierania emerytury, a do tego prowadziłoby podzielnie stanowiska organu rentowego.

Wbrew temu co podnosił Sąd Okręgowy w pisemnym uzasadnieniu swego wyroku, w okolicznościach tej sprawy, nie mogły mieć zastosowania przepisy z art. 3a ust. 1 i 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ponieważ odnoszą się one wyłącznie do osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników, co w rozpoznawanej sprawie nie miało miejsca. Niesporne jest przecież, że J. M. nabył prawo do emerytury z powszechnego systemu emerytalnego, a nie z systemu ubezpieczeń społecznych rolników. Z tych też względów za zasadnością zastosowania w tej sprawie treści art. 3a ust. 4 ustawy nie przekonują orzeczenia przywołane w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku, albowiem zapadły one w zgoła odmiennych okolicznościach faktycznych, odnoszących się do osób które nabyły prawo do renty lub emerytury z ubezpieczenia społecznego rolników.

Powyższe wnioski znajdują zresztą potwierdzenie w wykładni celowościowej. Nie można bowiem przyjąć, że celem ustawodawcy było objęcie osób znajdujących się w sytuacji odwołującego się, który nabył prawo do emerytury z powszechnego systemu, ubezpieczeniem społecznym rolników i obowiązkiem opłacania składek na to ubezpieczenie.

Tak argumentując, Sąd Apelacyjny z mocy art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. uznał apelację za uzasadnioną i zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję ustalając, że ubezpieczenie społeczne rolników, jak też obowiązek opłacania składek ustały wobec J. M. z chwili nabycia przez niego prawa do emerytury, tj. w dniu 9 lipca 2012 r.

SSO del. Beata Górńska SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka - Szkibiel